

SZEMLE

N. G. KUZNYECOV

A HÁBORÚ ELŐESTÉJÉN

(Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1975. 383 o.)

Javában dült a polgárháború a Szovjetunióban, amikor 1919 őszén a Kuznyecov parasztcsalád siheder gyermeke, a 17 éves Nyikolaj Grigorjevics, vándorbotot fogva elindult szerencsét próbálni. Az Észak-Dvina vidékét rőtta, amikor vörös matrózokkal találkozott. Ettől kezdve nem tágitott mellőlük, végérvényesen kitartott a Flottánál.

A történet úgy kezdődik, akár a meseben — és ezzel egy hallatlanul érdekes és színes életpálya tárul az olvasó elé. Több a mű, mint egyszerű visszaemlékezés, szinte regényszámba megy — regényes életrajz — a maga izgalmas és olvasmányos elbeszéléseivel, melyekből megtudjuk, az egyszerű matrózból hogyan lesz a hatalmas Szovjetunió „első matróza”, tengernagya, a Haditengerészeti Népbiztosság vezetője.

Az út, amelyet megtett, óriásnak mondható. Vasszorgalom, kitartás és állhatatosság kellett ahhoz, hogy a nulláról kiindulva a zenitre felérjen. Előkészítő tanfolyammal kezdte, majd — 1922 év végén — a leningrádi Tengerészeti Tiszti Iskolára került. Valamikor ebben az iskolában híres orosz nemesi családok ivadékai tanultak. Navigációs könyvében Kolcsak neve is be volt jegyezve, annak a Kolcsak tengernagyénak, aki legádázabb ellensége volt a szovjethatalomnak.

Kuznyecov tisztában volt azzal, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalomnak köszönheti mindezt, mert előtte egy muzsik gyermeke még álmában

sem kerülhetett volna oda, ahol ő most tanul. Ugyanakkor fűtötte, hajtotta őt egy egészséges orosz patriotizmus is. Nem feledkezett meg soha arról, hogy az iskolát I. Péter alapította. Ő mondta: „hajóhadnak lennie kell!” Két évszázaddal később, most a bolsevikok mondták ugyanezt.

Kuznyecov minden egyes füzetén Gyemjan Bednij szovjet-orosz költő egyik versikéje állt, melynek utolsó sora így hangzott:

„Tanuljatok, tengerészek, mind készen álljatok...”

E sorokat a szerző egy életre megjegyezte. A tanulás és a készenlét a szovjethatalom védelmére, életének célt adott.

Négy évet töltött az iskolán. Ezek az évek egybeestek a hajóhad újjászervezésének időszakával. A polgárháború alatt a Flotta csaknem teljesen tönkrement és a fiatal szovjetállamnak mindent előlről kellett kezdenie. 1926 októberében elérkezett az avatás pillanata és a huszonnégy éves tengerész tiszt a Fekete-tengeri Flottához került, a „Vörös Ukrajna” cirkálóra, őrpáncsnoki beosztásba. Ezt úgy is fogalmazhatnánk, hogy „mindenes”-nek. Mint őrpáncsnoknak naponta kétszer kellett szolgálatban lennie. Ezenkívül parancsnoka volt egy tüzérutegnek, egy fűtőszázadnak, ő volt a rejtjelző, valamint a mentőcsónakok felelőse is. Túlterhelésre abban az időben nem volt szokás hivatkozni. A nap 24 órája szolgálati időnek számított. Itt tanulta

meg Kuznyecov a parancsnoki munka minden csinját-bínját.

Három év sem telt el és 1929 őszén ismét Leningrádba került — a Haditengerészeti Akadémiára. Az akadémián tovább tágult látóköre, bővültek elméleti ismeretei; elvei, elképzelései és mészerei még jobban kikristályosodtak. 1932-ben, elvégezve az akadémiát, ismét a Fekete-tengerre került, a „Vörös Kaukázus” cirkálóra, első tisztnek. Ez, épp úgy, mint 1926-ban a „Vörös Ukrajna”, a szovjet flotta akkori legmodernebb hajója volt. Kuznyecov olyan tengerésztiszt volt, aki mindig szívesen választotta a nehezebb, a bonyolultabb feladatokat, csak hogy tudását, ismereteit növelhesse. Szorgalmának, törekvő magatartásának volt az eredménye, hogy 1934-ben a „Vörös Ukrajna” cirkáló parancsnokává nevezték ki.

Hajója fedélzetén olyan szovjet államférfiak fordultak meg, mint Ordzonikidze, Vorosilov, Zsdanov és mások. 1935-ben a „Vörös Ukrajna” flottailső lett, s ezért 1936. január végén Kalinyin kezéből vette át a Vörös Csillag Érdemrendet.

Az 1936-os esztendő kemény kiképzéssel kezdtek. Igyekeztek harckészültségüket tovább fokozni: állandóan készenlétben kellett lenni a szovjet tengerek védelmére. Ugyanakkor nyugtalanította őket a fasiszmus térhódítása Európában. Július 18-ának hajnalán Spanyolországban a fasiszta lázadók azzal a jelszóval kezdték felkelésüket, hogy „Egész Spanyolország felett felhőtlen az ég!”

Valójában sötét viharfelhők gyülekeztek. A Szovjetunió számára nem volt közömbös, mi fog történni Európa szívében. A fasiszta államok, Németország, Olaszország és Portugália, minden segítséget megadtak a spanyol fasisztáknak, Francóéknak. A világ haladó népei szolidárisak voltak a spanyol néppel, a Spanyol Köztársasággal. Ennek a szolidáris mozgalomnak a vezető ereje a Szovjetunió volt.

Míg a magukat demokratáknak nevező államok — a be nem avatkozás címén — minden támogatást megtagadtak a spanyol néptől, a Szovjetunió diplomáciai kapcsolatra lépett vele, fegyvert, lőszert és katonai specialitákat, tanácsadókat küldött a vérző spanyol földre.

1936 augusztusában Kuznyecovtól is megkérdezték, mi a véleménye — haditengerészeti attasé lesz Spanyolországban!

Örömmel vállalta ezt az újabb megbízatást.

Könyvének e fejezete a „Compañero ruso” címet viseli, és egyik legérdekesebb része a memoárnak. Kár, hogy a spanyol szavak, nevek átírása az oroszról nem mindig pontos — így a címszóban szereplő „RUSSO” is hibás. Ez a nagyszerű munka több figyelmet érdemelt volna szerkesztőtől és kontrollszerkesztőtől egyaránt.

Kuznyecov egy évet töltött Spanyolországban, mint haditengerészeti attasé. De e tisztség több volt, mint az attasé szerepköre. Tulajdonképpen a köztársasági flotta főtanácsadója volt.

Spanyolországból visszatérve a Csendes-óceáni Flotta parancsnokának első helyettese, majd parancsnoka lett. Kuznyecov egész pályáján egy sor kiváló katonai vezetővel találkozott. Az ezekkel folytatott beszélgetések — dokumentumszerűen — emberközelségbe hozzák e katonai kádereket. A Csendes-óceáni részben leírtak különösen érdekesek és fontosak, mert olyan személyekkel ismerkedhetünk meg, mint Blujer vagy Stern és szemünk elé tárulnak a Haszan-tó eseményei is.

1939-ben Kuznyecov feljutott a csúcsra. Őt, aki 1925-ben, huszonhárom éves korában lett a párt tagja, 1939-ben, a XVIII. pártkongresszuson, a Központi Bizottság tagjává választották, majd a Haditengerészeti Népbiztos első helyettesévé, nemsokkal rá pedig népbiztossá nevezték ki. Itt jutunk el a könyvének legérdekesebb lapjaihoz, amikor mint az egyik legilletékesebb szovjet katonai vezető, a Nagy Honvédő Háború előtti napok, hónapok pattanásig feszült légkörét, a háború kitörésének napjait ismerteti.

A könyv egy ember emlékirata, mégis a szovjet emberek millióinak helytállásával, hősiességével ismerteti meg. Ha rajtam múlna, a katonai főiskolák hallgatóinak kötelező olvasmányává tenném, mert a legjobb tankönyv lenne a katonai hivatásra való nevelés terén.

Kár, hogy a kiadó megfeledezett a tartalomjegyzékről és egy-két térféle sem ártott volna az illusztrációk mellé.

Győrkei Jenő